

Kulturutskottet

Statsrådets redogörelse om genomförande av Agenda 2030 Mot ett klimatneutralt välfärds-samhälle

Till framtidsutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om genomförande av Agenda 2030 Mot ett klimatneutralt välfärdssamhälle (SRR 3/2020 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för utlåtande till framtidsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Anne Matteredo, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Anne Liimatainen, Utbildningsstyrelsen
- undervisningsråd Hanna Pohjonen, Utbildningsstyrelsen
- specialsakkunnig Maria Salenius, Finlands Kommunförbund
- expert Saku Lehtinen, Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry
- överdirektör Riitta Maijala, Finlands Akademi
- verksamhetsledare Petri Lempinen, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- verksamhetsledare Tanja Risikko, Finlands universitetsrektorsråd UNIFI rf
- specialsakkunnig Lauri Kurvonen, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- generalsekreterare Rosa Meriläinen, Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- specialforskare Tomi Kiilakoski, Ungdomsforskningssällskapet rf
- direktör Kati Kuusisto, Tapahtumateollisuus ry
- specialsakkunnig Karoliina Ketola, Finlands Olympiska Kommité rf
- biträdande professor Tuire Koponen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- statsrådets kansli
- Centret för hållbarhetsvetenskap vid Helsingfors universitet HELSUS
- Uleåborgs universitet
- Aalto-universitetet
- Centret för framtidsforskning, Åbo universitet
- Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK
- Bildningsarbetsgivarna rf

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

- Finlands studentkårers förbund FSF rf
- Finlands studerandekårers förbund - SAMOK rf
- Finlands Gymnasistförbund rf
- Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Centret för konstfrämjande
- Forum Artis ry
- Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- STTK rf
- Akava ry
- Pedagogiska forskningsinstitutet, Jyväskylä universitet
- Nationella centret för utbildningsutvärdering
- Småbarnspedagogikens Lärarförbund SLF
- Fritt Bildningsarbete rf
- Medborgarinstitutens förbund MiF
- Delegationen för jämställdhetsärenden
- Handikappforum rf
- Läsrörelsen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Statsrådets redogörelse om det globala handlingsprogrammet Agenda 2030 för hållbar utveckling visar tydligt vilket mångfacetterat och sektorsövergripande politikprogram det är fråga om. FN:s medlemsländer enades 2015 om Agenda 2030. Det återstår tio år för att uppnå målen.

Finland går tillsammans med de övriga nordiska länderna i spetsen för internationella jämförelser av hållbar utveckling. Våra största utmaningar hänför sig till behovet att ändra konsumtions- och produktionssätten, klimatåtgärderna, havens och vattendragens tillstånd samt stödet till andra länder vid genomförandet av programmet. Kulturutskottet anser att det är mycket bra att regeringen har inlett en preliminär utredning om utarbetandet av en färdplan över hur Finland ska uppnå målen i Agenda 2030.

Kompetens och utbildning lyfts fram i samband med flera av målen i Agenda 2030. Globala hållbarhetsutmaningar kan lösas endast genom en omfattande höjning av kunskapsnivån samt genom att i större utsträckning än för närvarande stödja sig på evidensbaserad kunskap om de ändringsbehov som en hållbar framtid förutsätter och om metoderna för att genomföra förändringen.

Kulturutskottet anser att utbildning och lärande är en mycket viktig del av Finlands utvecklings-samarbete. Genom utbildningsexporten kan Finland påverka kompetensutvecklingen i större utsträckning för att främja hållbar utveckling.

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

I sitt utlåtande granskar utskottet bland annat kompetens och bildning som en förutsättning för hållbar utveckling, jämlik utbildning, forskningens ställning som vägvisare, kommunernas viktiga ställning i genomförandet av hållbar utveckling, Finland som ett samhälle som ger möjligheter och delaktighet samt Finland som global aktör.

Kompetens och bildning som förutsättningar för hållbar utveckling

I redogörelsen konstateras med rätta att bildning är en av våra viktigaste värderingar och en garanti för människans frihet. I redogörelsen framhävs dock mest kunskapsbaserad kompetens, som verkar täcka över målet att stödja tillväxten till humana individer och etiskt ansvars-kännande samhällsmedlemmar.

Kulturutskottet betonar vikten av ekosocial bildning. Ekosocial bildning är ett brett och mångsidigt tänkande där nutiden och framtiden vilar på en historisk kontinuitet och där människans ställning i naturen anses vara beroende av hela det globala ekosystemets tillstånd och framtid. Kompetens och utveckling av den är på det sätt som presenteras i redogörelsen nödvändigt för att främja en hållbar utveckling, men utskottet påminner om att enbart kunskap och kompetens saknar perspektiv och riktning utan mångsidig bildning och visdom.

Betydelsen av kompetens framhävs särskilt i mål 4, Garantera en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla. Det syns dock också i många andra Agenda 2030-mål, och i vid bemärkelse kan man konstatera att alla dessa mål kan främjas genom fostran och utbildning.

Till exempel mål 2 hänför sig till tryggande av näring och livsmedelstrygghet samt en hälsosam, social och ekologisk skolbespisning. Med tanke på detta mål har man i samarbete med specialister utarbetat måltidsrekommendationer för skolor och läroanstalter.

Mål 8 fokuserar på främjande av hållbar ekonomisk tillväxt, sysselsättning och goda arbetsplatser, och som en åtgärd nämns att en rättvis övergång till en klimatneutral ekonomi stöds genom utbildning, arbetskraftsservice samt företagens verksamhet, utveckling av arbetet och stärkande av kompetensen.

Mål 12 gäller hållbara konsumtions- och produktionsmönster. I redogörelsen konstateras att cirkulär ekonomi ses som fundamentet i den nya ekonomin och bland annat som en metod för att stödja hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Att genomföra och ta i bruk lösningar inom cirkulär ekonomi innebär också ett behov av nya typer av kompetens och utbildning. Övergången till en klimatneutral ekonomi och förverkligandet av hållbara levnadsvanor kan stärkas på många sätt inom utbildningen, exempelvis genom att man genomför hållbara arbetssätt i skolorna och på detta sätt fungerar som exempel, utvecklar lärandemiljöerna så att de blir hållbara samt behandlar den fråga som grunderna förutsätter pragmatiskt och genom vardagliga erfarenheter.

Mål 10 handlar om att minska ojämlikheten inom och mellan länder. Som en åtgärd nämns att utveckla integrationstjänsterna. I integrationen inverkar språkinläringen, den språkmedvetna undervisningen och till exempel yrkesutbildningen stärkande på hur åtgärderna lyckas och hur delaktigheten främjas.

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

Mål 13 handlar om de åtgärder som krävs för att begränsa och anpassa sig till klimatförändringarna och betonar också utbildning i att bromsa upp, anpassa sig till, mildra effekterna av och varna för klimatförändringen, öka medvetenheten och förbättra medborgarnas och institutionernas kapacitet. I utbildningspolitiken beaktas klimatfostran som ett genomgående tema på olika utbildningsnivåer. Lika viktiga teman är att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden (mål 14 livet under vatten och 15 livet ovan jord).

Åtgärder för att främja mål 4 för hållbar utveckling. Enligt erhållen utredning pågår flera betydande projekt i enlighet med regeringsprogrammet som svarar mot mål 4 för hållbar utveckling och även i vidare bemärkelse mot det finländska samhällets utvecklingsbehov. Sådana är höjning av åldersgränsen för läroplikten, stärkande av kontinuerligt lärande, utvecklingsprogrammet Utbildning för alla (2020—2022) som syftar till att förbättra kvaliteten och jämställdheten inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen, utvecklingsprogrammet Rätt att kunna (2020—2022) som syftar till att förbättra kvaliteten och jämställdheten inom yrkesutbildningen samt beredningen av en utbildningspolitisk redogörelse och utarbetandet av en tillgänglighetsplan för högskolorna (färdigställs senast den 31 juli 2021).

Kulturutskottet anser att de allra viktigaste målen är att ytterligare höja utbildnings- och kunskapsnivån på alla utbildningsnivåer, minska skillnaderna i inläring och öka jämlikheten i utbildningen. Förändringarna i arbetslivet, näringslivets föränderliga kompetensbehov och den ökade digitaliseringen kommer för sin del att framhäva behovet av en omfattande höjning av kompetensnivån i hela samhället.

I redogörelsen lyfter man fram målet att 50 procent av åldersklassen ska avlägga högskoleexamen. Utöver den utbildning som leder till examen behövs det mångsidiga möjligheter till kontinuerligt lärande för hela befolkningen. En planmässig ökning av antalet studerande vid högskolorna och en betydande förändring på systemnivå för kontinuerligt lärande kräver för att lyckas en realistisk plan för tillräckliga årliga tilläggsåtgärder.

Som en särskild prioritering i Finlands utbildningsmål nämns lågutbildade personer som är arbetslösa eller hotas av arbetslöshet och som behöver omskolning. På arbetsmarknaden finns fortfarande många personer i arbetsför ålder som saknar examen efter grundskolan. Många behöver uppdatering av sin kompetens eller måste utbilda sig i en helt ny bransch. Också företagande är ett karriäralternativ som yrkesutbildning effektivt kan stödja till exempel genom läroavtal för företagare.

Kulturutskottet betonar att en grundläggande förutsättning för en smidig studie- och karriärväg för barn och unga är inläring av grundläggande färdigheter. I redogörelsen lyfts det förtjänstfullt fram att projektet Läsrörelsen fortsätter. Åtgärder som främjar läskunnigheten genomförs inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt inom annan utbildning med beaktande av olika språkgrupper och flerspråkiga elever. Tillräckliga språkkunskaper är grunden för det övriga lärandet.

I redogörelsen fästs inte samma uppmärksamhet vid matematiska färdigheter och det föreslås inga direkta åtgärder för att utveckla dessa färdigheter. Enligt de sakkunnigas bedömning har kunskaperna i matematik och läskunnighet minskat, även om situationen fortfarande är utmärkt

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

globalt sett. Kulturutskottet anser att det är viktigt att satsa också på matematisk-naturvetenskaplig kompetens, eftersom det också ger en grund för förståelsen för den ekologiska hållbarheten (inklusive klimatförändring och artförlust).

Utbildningsstyrelsen håller i samarbete med experter på att utarbeta en publikation om en hållbar framtid för aktörerna inom utbildningssektorn. I publikationen presenteras synpunkter på skolornas och läroanstalternas verksamhetskultur, vardagspraxis och inläring av en hållbar livsstil. De nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, läroplanerna och examina möjliggör uppställande av behövliga mål för inläringen och kompetens i fråga om hållbar utveckling.

I fråga om fostrare och lärare (inklusive fritt bildningsarbete och grundläggande konstundervisning) behövs kompetensutveckling, fortbildning samt utbyte av kollegialt lärande och god praxis. Centrala frågor som gäller hållbar utveckling, såsom begränsning av klimatförändringen, lösningar för cirkulär ekonomi, omsorg om naturens mångfald och så vidare ställer krav på kontinuerlig uppdatering av lärarnas och fostrarnas kunskaper och färdigheter samt pedagogiska färdigheter och praktisk verksamhet. Utskottet anser det vara bra att man i redogörelsen nämner särskild finansiering för teman som gäller hållbar utveckling i fortbildningsprojekt inom undervisningsväsendet, eftersom kompetensen om hållbar utveckling överförs till arbetslivet och samhället via utbildade personer.

Utöver fortbildning behövs det samarbete och utveckling inom småbarnspedagogiken på andra stadiet för att förbättra hållbarheten i inlärningsmiljöerna, verksamhetskulturen och arbetssätten. Hållbara lokaler och situationer för lärande, inklusive platser för lärande i arbetslivet, stöder uppnåendet av färdigheterna för hållbar utveckling.

Jämlikhet i utbildningen

I den aktuella statsrådsredogörelsen behandlas särskilt i mål 4 jämställdhet mellan könen och likabehandling ur utbildningssynvinkel. Där redogörs för nuläget i Finland både i fråga om de åtgärder som vidtagits och de åtgärder som är under beredning.

Utskottet understöder alla åtgärder som på ett verkningsfullt sätt ökar främjandet av likabehandling och jämställdhet på alla utbildningsnivåer från småbarnspedagogik till högskoleutbildning och vuxenutbildning. Åtgärdernas effektivitet ökas av att de är planmässiga och konsekvent genomförda och av att deras genomslag utvärderas. Åtgärderna som syftar till jämlikhet är en del av utbildningens övergripande fostran och bildning, som kan bidra till att påverka elevernas värderingar och attityder.

Enligt bedömningar som gjorts över en lång tid har det finländska utbildningssystemets starka sidor varit den höga kompetensnivå som uppnåtts genom utbildningen och dess jämna fördelning mellan regionerna och språkgrupperna. Skillnaderna mellan skolorna i fråga om medelnivån för kunnandet är bland de minsta i världen. Dessa styrkor stöder ett jämlikt uppnående av utbildningsmålen. Vid sidan av de ovan konstaterade framgångarna bör uppmärksamhet fästas också vid utmaningarna, till exempel kompetensskillnaderna mellan unga som avslutat den grundläggande utbildningen samt betydelsen av familjebakgrund och kön i inlärningsresultaten och i valet

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

av fortsatta studier och yrke. Ett orosmoment är också att garantera alla den kompetens som behövs i samhället, såsom digital kompetens.

Utskottet anser att vars och ens möjligheter att på lika villkor få tillgång till utbildning av hög kvalitet bör granskas ur olika synvinklar, så att de olika behoven och medborgarnas olika utgångspunkter beaktas så väl som möjligt. Uppmärksamhet bör fästas vid att alla ska ha tillgång till utbildning och möjligheter till lärande och att eleverna redan från och med småbarnspedagogiken uppmuntras att göra val oberoende av omständigheter som gäller kön eller annat personrelaterat och med undvikande av stereotypa förhandsförväntningar.

Jämställdhet i studieresultaten. Jämställdhet mellan könen behandlas särskilt i mål 5, som uttryckligen gäller jämställdhet. När det gäller mål 4 i den aktuella redogörelsen lyfter man i beskrivningen av nuläget fram att skillnaderna mellan könen fortfarande är stora i inläringen.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning lyfte man fram skillnaderna mellan könen med tanke på inlärningsresultaten i olika läroämnen. I inlärningsresultaten för modersmålet och litteraturen har skillnaden mellan könen till förmån för flickorna framkommit både i de finskspråkiga och de svenskspråkiga skolorna och inom alla bedömda delområden: läsning, skrivning och språkkunskaper. Kompetensskillnaden mellan flickor och pojkar är stor i synnerhet i fråga om skrivkunskaper. Enligt bedömningen når var åttonde pojke inte inom den grundläggande utbildningen en tillräcklig läskunnighet för att klara av fortsatta studier. En mångsidig läskunnighet utgör grunden för all inläring och är därför av central betydelse.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning framfördes att skillnaderna i matematiska färdigheter mellan flickor och pojkar inte visade sig vara betydande i den senaste nationella utvärderingen av elever i årskurs 9. Det är dock vanligare att pojkar förekommer bland både svaga elever och elever som har klarat sig bäst än flickor. Det är värt att notera att det i utvärderingen konstaterades att eleverna på samma kompetensnivå fått mycket olika betyg och att det därför konstaterades att skolornas utvärderingsmetoder avviker mycket från varandra.

Utskottet anser att den fortbildning för lärare inom den grundläggande utbildningen, personalen inom småbarnspedagogiken och skolföreståndare som utvecklas inom undervisnings- och kulturministeriets program Utbildning för alla är bra för att främja jämställdheten mellan könen och lindra könssegregationen i arbetslivet. Det är viktigt att den könsmedvetna undervisningen etableras på alla utbildningsnivåer från och med småbarnspedagogiken i syfte att identifiera och avveckla könsstereotyper. För att man på alla utbildningsnivåer ska kunna genomföra könsmedveten undervisning, måste den grundläggande utbildningen och fortbildningen för lärare och annan personal inom fostran innehålla utbildning som behandlar jämställdheten mellan könen utifrån evidensbaserad kunskap.

I elevens handledning och studiehandledning ska individuella val uppmuntras för att förebygga segregation i fråga om studie-, utbildnings- och karriärval. Det är viktigt att se till att praxis inom undervisning och handledning inte upprätthåller eller återställer ojämlikheten mellan könen. Uppmärksamhet ska också fästas vid elevbedömningen så att kunnandet bedöms enligt kriterier på lika grunder.

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

Lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning. I ett sakkunnigyttrande konstateras att utbildningsnivån bland personer med funktionsnedsättning är lägre än bland den övriga befolkningen. Enligt statistiken i synskaderegistret har 35,1 procent av de synskadade i arbetsför ålder endast examen på grundstadiet, 43,9 procent examen på andra stadiet och 20 procent examen på högre nivå. På motsvarande sätt är sysselsättningsgraden för synskadade i arbetsför ålder 41,6 procent. När man granskar motsvarande uppgifter om alla personer med funktionsnedsättning kan utbildningsnivån och sysselsättningsgraden vara lägre än vad som anges ovan. Även om utbildningsnivån för personer med funktionsnedsättning har stigit, ligger den hela tiden efter utbildningsnivån för hela befolkningen.

I redogörelsen konstateras att digitaliseringen beaktas genomgående på olika utbildningsnivåer. Utskottet fäster uppmärksamhet vid att tillgängligheten är nödvändig i fråga om digitalisering och digitala tjänster. Det är viktigt att inse att personer med funktionsnedsättning inte är en enhetlig grupp. Även när det gäller stöd under inläringstiden samt elevhandledning och studiehandledning måste man i fråga om fortsatta studier och yrkesval också för elever med funktionsnedsättning utgå från individuella behov och intressen.

Beaktande av olika livsskeden. I redogörelsen tar man med hänvisning till regeringsprogrammet upp ansvaret för varandra och vår gemensamma framtid så att alla hänger med. Det är viktigt att det som konstateras ovan inkluderas i målen och åtgärderna i redogörelsen. Utskottet konstaterar att man i redogörelsen med hänvisning till regeringsprogrammet lyfter fram främjandet av äldreanpassningen och anser det vara viktigt att man i dess mål och åtgärder beaktar människor i alla åldrar och i olika livsskeden; i frågor som gäller utbildning med iakttagande av principen om livslångt lärande.

Utskottet anser det vara utmärkt att det i redogörelsen framförs att regeringen förbinder sig att bedöma konsekvenserna för barn av beslut, främja barnbudgetering, stärka faktaunderlaget för barnens välbefinnande samt barnens och ungdomarnas delaktighet.

Utskottet betonar vikten av att höra barn och unga inte bara i frågor som direkt berör dem utan också i andra frågor som gäller samhälleligt beslutsfattande. Detta är betydelsefullt inte bara med tanke på faktisk delaktighet och möjligheter att påverka utan också med tanke på fostran till demokrati och mänskliga rättigheter.

I redogörelsen har man väl identifierat de samhälleliga bekymmer som gäller unga, men balansen mellan att se de unga som ett problem eller som en resurs eller att se dem ur ett medborgarperspektiv eller ur ett underskottsperspektiv förblir oklar. De ungas roll i de innovativa sätten att lösa både globala kriser och målen för hållbar utveckling – och samtidigt hitta en egen plats och ett meningsfullt arbetssätt i samhället – är ett aktuellt fenomen som i Finland behöver undersökas och lyftas fram mer än för närvarande.

Utskottet fäster uppmärksamhet vid att studerande som en viktig grupp i ett visst levnadsskede lämnas obeaktade i redogörelsen. I redogörelsen behandlas unga som en grupp, men inte studerande separat. Denna åtskillnad är av betydelse exempelvis när man granskar försörjningen som hos de studerande utgörs delvis av det lån som de studerande tar ut.

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

Utskottet anser att det är bra att till redogörelsen foga ett generationspolitiskt perspektiv där man också dryftar barns och ungas ställning som samtalspartner, aktör och utvärderare när det gäller att bygga upp en hållbar framtid. Detta perspektiv hänför sig förutom till dimensionerna av tillväxt och välfärd också till frågor som gäller den samhällsliga delaktigheten och den globala rättvisan.

De globala medborgarfärdigheterna och de generiska färdigheterna är väsentliga med tanke på framtiden och deltagandet i samhället. Digital kompetens bland annat för användningen av de digitala tjänster som behövs i vardagen måste säkerställas också i fråga om äldre personer. Aktiva medborgare är en viktig resurs för att skapa nya lösningar. Denna potential kan stödjas till exempel genom att erbjuda mångsidiga möjligheter till livslångt lärande. De stärker vars och ens förmåga att delta i främjandet av hållbar utveckling oberoende av ålder och levnadsskede.

Utmaningarna i fråga om kontinuerligt lärande och matchning av arbete och kompetens har beaktats väl i redogörelsen, men granskningen av de icke-formella lärandemiljöerna, som är lika viktiga när det gäller att stärka kompetensen som examensinriktade utbildningar, kan stärkas. I denna helhet har det fria bildningsarbetets möjligheter och kompetens en viktig roll.

Med hänvisning till ett sakkunnigyttrande konstaterar utskottet att man vid beredningen av åtgärderna för genomförande av hållbar utveckling i högre grad än tidigare bör beakta de demografiska trenderna i världen samt utvecklingen av befolkningen i Finland och Europa, särskilt när det gäller mål 4 i redogörelsen.

Forskning som vägvisare

Kulturutskottet betonar betydelsen av högtstående forskning och utbildning som stöder sig på den inom högskolorna och forskningsinstituten när det gäller att uppnå målen för hållbar utveckling. I redogörelsen behandlas detta ganska snävt, främst i fråga om mål 9. Utskottet menar att uppnåendet av Agenda 2030-målen förutom utnyttjande av den nuvarande kompetensen på hög nivå förutsätter också aktiva åtgärder för att bygga upp ny kompetens i stor skala. Långsiktig finansiering av forskning är viktig för att målen i redogörelsen ska nås.

Finlands Akademi har redan i tjugio år tilldelat forskare och forskningsgrupper finansiering för forskning om klimatförändringen, klimatneutralitet och biologisk mångfald. Finansieringen från Finlands Akademi stöder också byggandet av forskningsinfrastrukturer och kompetenskluster inom branschen och produktionen av forskningsbaserade lösningar. Ett övergripande mål är att Finland före 2030 ska vara ett samhälle för hållbar utveckling med en internationellt attraktiv forsknings- och innovationsmiljö.

Enligt ett erhållet sakkunnigyttrande blir Finland med enbart den nuvarande kompetensen ohjälpligt efter andra länder när det gäller att utnyttja möjligheterna att planera och genomföra nya innovativa lösningar. Forskarorienterad, nyskapande forskning och dialog mellan olika vetenskapsområden är förutsättningar för stark kompetens och nya vetenskapliga genombrott som målen i Agenda 2030 förutsätter. Genom dem öppnas möjligheter till internationellt samarbete och inflytande samt globalt ansvar på det sätt som beskrivs i redogörelsen.

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

Att högskoleutbildningen internationaliseras är enligt erhållen utredning en del av Finlands framgångsstrategi. Rekryteringen av de bästa krafterna bland forskare, studerande och forskarstuderande bör främjas genom att det skapas globalt konkurrenskraftiga ekosystem och forskningsinfrastrukturer. För internationella experter bör det beredas smidigare inresa och etablering i Finland.

Regeringen har satt som mål att höja Finlands utgifter för forskning och utveckling från nuvarande 2,7 procent av bruttonationalprodukten till 4 procent fram till 2030 så att omkring två tredjedelar av finansieringen kommer från den privata sektorn och en tredjedel från den offentliga sektorn. För att målet ska nås bör beloppet av den offentliga FoUI-finansieringen höjas med cirka 100 miljoner euro på årsnivå. De offentliga tilläggsatsningar som behövs uppgår till cirka en miljard euro.

Utskottet understryker att det allmänna genom sina politiska val i samarbete med företagen kan främja tillväxten av behövliga privata FoUI-investeringar. Ett stabilt offentligt stöd kan uppmuntra privata investerare och företag att satsa på forskning, och det offentliga stödet signalerar till utländska finansiärer att vi i Finland tror på vårt eget arbete och vill vara med och lösa globala problem som klimatförändringen.

Det är särskilt viktigt att man med offentliga medel stöder uppkomsten av olika samarbetsstrukturer för forskning och innovationsverksamhet, såsom olika innovationsekosystem. Stödet ska gälla både forskningsgruppernas och företagens egentliga verksamhet, inte bara samordningen av samarbetet. Det fasta samarbetet mellan Finlands Akademi och Business Finland kan främja en hög kvalitet och gott genomslag för FoUI-åtgärderna. I enlighet med EU-kommissionens mål bör finansieringen för återhämtning riktas till verkningfulla FoUI-åtgärder.

Kommunerna i spetsen för hållbar utveckling

Utskottet konstaterar att kommunernas verksamhet för närvarande är kopplad till nästan alla mål för hållbar utveckling. Kommunerna genomför mål som hänför sig exempelvis till att ordna utbildning, omsorg, hållbar områdesanvändning och rörlighet samt att bygga samhällen och tillhandahålla service, såsom vatten- och avfallshantering. Kommunernas verksamhet har samband med såväl mat och näring, energi, natursystem, städer och urbanisering som välfärd och delaktighet.

Till exempel för att minska ojämlikheten, förebygga utslagning och bryta cirkeln av missgynnade generationer behövs det gemensamma tillräckliga satsningar som sträcker sig ända till den lokala nivån. Kommunfältet är också mycket mångsidigt och kommunerna har differentierade behov och möjligheter till exempel när det gäller bildningstjänster.

Enligt ett sakkunnigyttrande behövs det i och med att befolkningen och regionerna differentieras ett ökat samarbete mellan kommunerna och utbildningsformerna när det gäller ordnandet av utbildning. Å andra sidan behövs det också försök och samarbete över gränserna exempelvis för att utveckla digitala tjänster och för att utnyttja distansundervisning. Finansieringen av utbildningen ska möjliggöra samarbete mellan olika utbildningsformer och utbildningsstadier, kommuner och utbildningsanordnare och andra aktörer. Kommunerna ska ersättas till fullt belopp för de kostnader som orsakas av de nya förpliktelser som medför merkostnader för kommunerna.

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

Kulturutskottet betonar kommunernas nuvarande roll som centrala genomförare av målen för hållbar utveckling på lokal nivå. Den omfattande reformen av social- och hälsovården som behandlas i riksdagen kommer att ha betydande konsekvenser för kommunernas uppgifter och finansiering. Utskottet anser det vara viktigt att kommunerna även i fortsättningen har möjlighet att genomföra målen för hållbar utveckling på bred front i sin verksamhet.

Ett möjliggörande och inkluderande Finland

I överensstämmelse med redogörelsen är hörnstenarna för den nordiska välfärdsmodellen jämlikhet och jämställdhet mellan människor, skattefinansierade välmående-, trygghets-, utbildnings-, kultur- och motionstjänster, stor social mobilitet och ett aktivt civilt samhälle. De åtgärder som hänför sig till kultur-, idrotts- och ungdomspolitiken har stor betydelse för ett övergripande genomförande av hållbar utveckling. I regeringsprogrammet sägs att en levande kultur bildar en sådan grund för det civiliserade samhället som har ett värde i sig, och den stärker demokratin och yttrandefriheten.

Utskottet anser att genomförandet av alla de mål som presenteras i redogörelsen främjas av en stark bildningsbas och att det därför bör satsas tillräckligt på att upprätthålla och utveckla den.

Med tanke på främjandet av social hållbarhet lyfter redogörelsen fram bland annat människors jämlikhet och jämställdhet, skattefinansierade välfärds- och idrottstjänster samt ett aktivt civilsamhälle. Kultur- och motionstjänster som är tillgängliga i hela landet nämns som en viktig faktor som möjliggör jämställdhet. Utskottet betonar det finländska servicesystemets mål att främja och upprätthålla befolkningens välfärd, hälsa, funktions- och arbetsförmåga och sociala trygghet och trygghetskänsla samt att minska skillnaderna i välfärd och hälsa med beaktande av den regionala jämlikheten.

Med tanke på den ekologiska hållbarheten fäster kulturutskottet uppmärksamhet vid de kreativa branschernas och evenemangsindustrins möjligheter att skapa immateriellt mervärde och därigenom skapa tillväxt och välfärd utan onödig materiell konsumtion. Produkter, evenemang och kulturevenemang som producerats av kreativa branscher och händelseindustrin skapar företagsamhet och även i övrigt ekonomisk aktivitet samt stärker delaktigheten.

I strukturförslaget för ramprogrammet Horisont Europa anges kultur, kreativitet och ett inkluderande samhälle som en av de viktigaste globala utmaningarna. Delaktighetsaspekten bör beaktas när man granskar människovärdigt arbete och ekonomisk tillväxt. När de ekonomiska strukturerna förändras, bland annat på grund av digitaliseringen, bör man samtidigt beakta människornas behov av fysiska gemenskaper och ett samhälle som främjar konkret delaktighet. Utskottet betonar de kreativa branschernas och evenemangsindustrins betydelse och satsningar på deras verksamhetsförutsättningar.

I redogörelsen nämns innehållsfrågor där det arbete som redan pågår bör stärkas, bland annat hållbar användning av skogar och hållbara vattenecosystem. Utskottet konstaterar att kulturarvsverksamheten har en viktig roll i att människor förbinder sig att också skydda vatten och skogar. Det lönar sig att anvisa finansiering för kulturarvsarbetet som en del av miljövården.

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

De åtgärder som syftar till att förbättra människornas livskvalitet har koppling till kompetens: en välmående människa lär sig bäst och utnyttjar den kompetens som förvärvats genom inläringen på ett kreativt och fullvärdigt sätt. De bidrar också till ett gemensamt utnyttjande av humankapitalet så att vårt land kan vara en del av globala lösningar även i stora frågor, såsom kampen mot klimatförändringen och naturförlusten.

Finland som global aktör

Utskottet instämmer i den åsikt som framförs i redogörelsen: att lösa krisen inom globalt lärande är i nyckelställning för att målen för hela Agenda 2030 ska uppnås. Finland stöder utvecklandet av utbildningssystemen i flera afrikanska och asiatiska länder, bland annat genom samarbete mellan regeringar och civilsamhällesorganisationer. Möjligheten till lärande stöds i bräckliga stater, i konfliktområden och i humanitära kriser. Genom utvecklingsbiståndsmedel finansieras samarbetsprogrammet mellan finländska och sydliga högskolor, vars syfte är att stärka den institutionella kapaciteten i högskolor i utvecklingsländer. Inom utbildningssamarbetet främjas också kunskapsutveckling i hållbar utveckling och globala medborgarfärdigheter. Det är viktigt att lära ut dessa färdigheter inte bara till barn och unga utan också till den vuxna befolkningen.

I redogörelsen beskrivs väl gemensamma projekt i fråga om utvecklingssamarbete och kompetens, vilka enligt utskottet är mycket välkomna. Utbildning är ett fungerande verktyg för att bekämpa fattigdom och ojämlikhet.

Betydelsen av global och hållbar fostran har ökat i och med de gemensamma globala utmaningarna och Agenda 2030. I Finland ingår perspektiven global fostran och hållbarhetsfostran i grunderna för småbarnspedagogiken och den allmänbildande utbildningen i värdegrunden, riktlinjerna för verksamhetskulturen, beskrivningarna av det övergripande kunnandet och grunderna för varje läroämne.

Enligt ett yttrande till utskottet har i synnerhet yrkesutbildningen en stor outnyttjad potential inom utbildningsexporten. Exempel på detta är kompetensbaserad, yrkespedagogisk lärarutbildning och företagartutbildning. Dessa möjligheter nämns inte alls i redogörelsen. Kulturutskottet anser det vara viktigt att man i fortsättningen utreder också de möjligheter som yrkesutbildningen erbjuder i utbildningsexporten.

I ett sakkunnigytrande har det framförts att utbildningssystemen i utvecklingsländer alltid bör utvecklas i samarbete med regeringar och det civila samhället. I utbildningssamarbetet och utbildningsexporten bör man alltid beakta de mänskliga rättigheterna, även de som hänför sig till arbetslivet. Det är också viktigt att satsa särskilt på flickors utbildning, eftersom den har stor betydelse för att uppnå jämställdhet mellan könen. Utskottet konstaterar att finansieringen av sådana utvecklingssamarbetsprojekt ligger väl i linje med de mänskliga rättigheterna som betonas i avsnittet Globalt ansvar i redogörelsen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottet föreslår

Utlåtande KuUU 3/2021 rd

att framtidsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 25.2.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Paula Risikko saml
vice ordförande Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Sanna Antikainen saf
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Ari Koponen saf
medlem Jouni Ovaska cent
ersättare Saara Hyrkkö gröna
ersättare Mia Laiho saml
ersättare Sari Tanus kd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen
utskottsråd Kaj Laine.

Utlåtande KuUU 3/2021 rd Avvikande mening

AVVIKANDE MENING

Motivering

FN:s handlingsplan för global hållbar utveckling Agenda 2030 trädde officiellt i kraft vid ingången av 2016. Kärnan i handlingsplanen utgörs av 17 gemensamt överenskomna mål och 169 delmål, som gäller alla stater på lika villkor. Finland och den sittande regeringen har målmedvetet genomfört Agenda 2030 ända sedan början.

Regeringen har angett ett inkluderande och kunnigt Finland som ett av de största målen, vilket innebär ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart klimatneutralt samhälle i fortsättningen. Den aktuella redogörelsen är således den andra genomförandeplanen som har överlämnats till riksdagen i form av en redogörelse.

Sannfinländarnas utskottsgrupp vill särskilt peka på några specifika punkter i redogörelsen. Regeringen har styrt in energi- och klimatpolitiken på en instabil och oförutsägbar kurs. Tidigare har det i beslutsfattandet funnits åtminstone lite av den stabilitet som skulle ha legat i landets och samhällets helhetsintresse och samtidigt medfört konsekvens över valperioderna.

Nu finns det ingen stabilitet och förutsägbarhet alls. Vi anser att förslaget utgör ett oacceptabelt hot mot vårt lands konkurrenskraft och bevarandet av arbetstillfällen. Vi anser att regeringsprogrammet måste omarbetas, särskilt i fråga om klimatpolitiken.

Regeringen har lovat att en rättvis omställning till en klimatneutral ekonomi ska stödjas bland annat genom utbildning och arbetskraftsservice, inklusive livslång vägledning. Sannfinländarna anser dock att regeringens sysselsättningsåtgärder inte är tillräckliga och inte heller till alla delar realistiska.

För det tredje, vilket också konstateras i utskottets betänkande, är kommunernas verksamhet kopplad till nästan alla mål för hållbar utveckling. Kommunerna genomför mål som hänför sig exempelvis till att ordna utbildning, omsorg, hållbar områdesanvändning och rörlighet samt att bygga samhällen och tillhandahålla service, såsom vatten- och avfallshantering. Sannfinländarnas utskottsgrupp fäster särskild vikt vid att kommunernas uppgifter och finansiering ska vara i balans. Kommunerna bör därför få full ersättning för de extra kostnaderna.

Avvikande mening

Vi föreslår

att framtidsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande KuUU 3/2021 rd
Avvikande mening

Helsingfors 25.2.2021

Sanna Antikainen saf
Ari Koponen saf